

SPOLOK PRIATEĽOV TURZOVKY INFORMUJE

Ročník IX.

č. 9 (102)

Pripravil Ivan GAJDIČIAR

Bývalý riaditeľ Štátneho archívu v Bytči PhDr. JOZEF KOČIŠ, CSc., vedec, publicista, znalec a popularizátor histórie sa intenzívne venoval štúdiu materiálov o Tomášovi Uhorčíkovi a vydal o nich svedectvo mimo iného i v samostatnej kapitole v monografii TURZOVKA 1598 – 1998. Práve táto kapitola sa stala základom pre sériu článkov na pokračovanie, ktoré sme pripravili na žiadosť celého radu mladých ľudí, zaujímavých sa o históriu svojho rodiska. Dnes uverejňujeme piatu, záverečnú časť.

TOMÁŠ UHORČÍK (5.)

Odhalenie Mravcovej totožnosti možno najskôr pripísať Krištofovi Ugronovičovi, slúžnemu Trenčianskej stolice, ktorý pricestoval do Liptovského Mikuláša večer 19. apríla, aby sa mohol zúčastniť súdneho rokovania v nasledujúcich dňoch. Ugronovič sa mohol rozpačovať na Uhorčíka, väzneného na Bytčianskom zámku v čase, keď on tam pôsobil ako správca panstva. Ugronovič si iste pamätal aj na list správcu vsetínskeho panstva z jesene 1711, kedy **zbojnícka skupina z Kysuc, vedená kapitánom Uhorčíkom, obrala židovských kupcov na Vsetíne**. Škoda, ktorú utrpeli, činila približne 800 zlatých. Správca vsetínskeho panstva požadoval, aby Ugronovič, ktorý bol vtedy už slúžnym pre severný obvod stolice, ráznejšie zakročil proti týmto zbojníkom.

Súdny proces proti Uhorčíkovi od 20. apríla nabral iný kurz. Podrobili ho ešte v ten deň najprv dobrovoľnému výsluchu. Mal odpovedať na otázky liptovskej a trenčianskej sedrie. Uhorčíkove odpovede na otázky liptovskej sedrie sa týkali začiatkov jeho zbojníckej činnosti. Spomenul, ako ho dvaja Poliáci, Toporisko a Drozd, získali pre jeho zbojnícku činnosť. Uvedol aj svojich spoločníkov, ktorými boli: **Hunčiak, alias Huncaga zo Staškova, ktorého nazývali aj Turiakom, Adam Šušalka z Turzovky, Zupica z Ostravice z Moravy, Kovalíček z Čeladnej, Valček z Valašského Meziříčí, osem Moravanov, ktorých mená nepozná, Holubek so ženou z Metylvovic na Morave, Jánošík, jeden z Dlhého Poľa, ktorého meno nevie udať, Plavčík z Dunajova a Ondrej Kindis zo Zborova**.

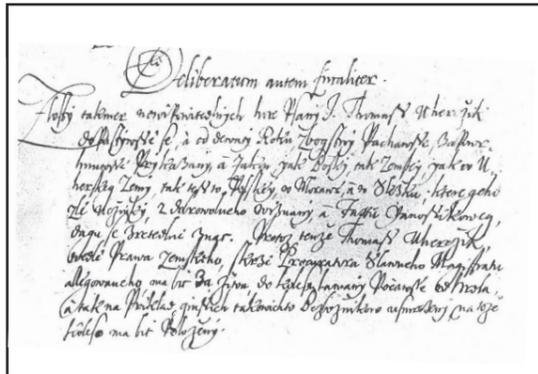
Všetci títo podľa Uhorčíka patrili do Jánošíkovej družiny potom, keď on sa s nimi rozišiel. V závere svojej výpovede pre litovskú sedriu uvedol mená ostatných, v tom čase zväčša už mŕtvych spoločníkov. Boli to **Horváth, Hrtús z Turzovky, Bernát Bagaj z Novej Bystrice, Vrabel z Novej Bystrice, Juraj Turiak z Rakovej, Andrej Pobera z Čadce, Kubiak z Čadce, Juraj Pojčík z Veľkého Rovného, Gavlo, alebo Gavel zo Soli v Poľsku, Bartek z poľského Czicza a Jakub Chliastakov z Ošadnice**. Uhorčíkových tovarišov bolo iste viac, pretože nespomínal napríklad Hvizdala, s ktorým sa porúbal, ani Toporiska, s ktorým sa skrýval dve zimy v Zákopci. Uhorčíkova výpoveď spresňuje aj okolnosti jeho odchodu zo zbojníckej družiny. Bolo to po súboji s Hvizdalom nad Lúdnom, povyše Jurečkovej, pretože ich silou – mocou nahováral, aby prepadli varínsku faru. Proti tomu sa rázne postavil Uhorčík, ktorý potom od družiny odišiel a s nimi viacej nechodil.

Na otázky trenčianskej sedrie, ktorú

v Liptovskom Mikuláši reprezentoval slúžny Krištof Ugronovič, uviedol Uhorčík zaujímavé a závažné odpovede. Vztahovali sa nielen na neho, ale aj na Jánošíka. Spomenul o ňom, že v Terchovej ho ukrýval sám rektor, pričom aj hostinský mu nosieval stravu. Spomenul ďalej, že Jánošík má v Čičmanoch ukryté súkno pre 300 mužov a mericu peňazí. V Terchovej pri potôčku má zasa schované zbrane. Tieto skutočnosti, ktoré Uhorčík uviedol pri svojej výpovedi potvrdzujú, že Jánošík nielenže rátal s možnosťou opätovného vzplanutia protihabsburského povstania, ale aj sám pripravoval výstroj a výzbroj pre vojenský oddiel. Z toho vyplýva, že hlavným motívom pre Jánošíkovo zbojnícku činnosť bol práve tento vyšší cieľ. Keďže nové povstanie v oblasti severozápadného Slovenska po Salmárskom mieri pripravoval plukovník Viliam Vinkler, je isté, že tak Jánošík, ako aj Uhorčík boli s ním v spojení. Uhorčík vyhlásil aj to, že peknú vybijanú flintu, ktorú z koristi od baróna Révaja mu venoval Jánošík, daroval Lánimu vtedy, keď podžupan býval v Hnúšti.

Uhorčíkova dobrovoľná výpoveď, i keď neodpovedal na všetky otázky, zástupcovia trenčianskej aj liptovskej sedrie pokladali za dostačujúcu, pretože prezradil mená svojich spoločníkov, aj pomocníkov. Z toho dôvodu sa sedria rozhodla podrobiť ho len ľahšiemu mučeniu. Uhorčík pri tomto mučení uviedol, že Jánošík a jeho druhovia podnikali akcie aj proti menším jednotkám cisárskeho vojska s cieľom ukoristiť zbrane. Zhromažďovanie súkna v čičmianskej skrýši sa uskutočnilo v letných mesiacoch roku 1712. Prezradil aj mená ďalších svojich spoločníkov, ktorými boli **Michník a Adam Tichý z Turzovky, Ján Mlynárík a Ján Štedrák z Veľkého Rovného**.

Liptovská sedria po ľahšom mučení vynesla ešte v ten deň, t.j. 20. apríla 1713 nad Uhorčíkom **rozsudok smrti a to lámaním v kolese, počnúc od hrda**. Na miernejšom spôsobe popravy mal zrejmy podiel malohontský podžupan Láni, ktorý sa aj po Uhorčíkovom priznaní za neho prihováral. Priaznivejší výsledok však dosiahnuť nemohol, pretože viaceré Uhorčíkove

Rozsudok smrti nad Tomášom Uhorčíkom.

skutky, ku ktorým sa sám priznal, ozbijanie kaštielov, podľa vtedajších zákonov trestali smrťou. Prifažilo aj to, že v jeho dome zatkli Jánošíka. Okrem toho ortieľ smrti ovplyvnila aj snaha stoličnej šľachty pomstiť sa povstalcem, medzi ktorých treba zaradiť aj zbojníkov Uhorčíkoveho typu. Viacerí stoliční hodnostári najmä v rokoch po Salmárskom mieri práve na perzekúciu povstalcov si budovali svoju kariéru. Medzi nich patrila aj slúžny Krištof Ugronovič, ktorý rok po Uhorčíkovej smrti sa stal podžupanom Trenčianskej stolice. Aj súdny proces proti Uhorčíkovi zapadal do programu odvetných akcií časti stoličnej šľachty proti každému, kto by bol chcel akýmkoľvek spôsobom oživiť povstalecké tradície, alebo v nich pokračovať.

Tomáš Uhorčík, verný druh a priateľ Juraja Jánošíka, skončil 21. apríla 1713 na liptovskomikulášskom popraviske, kde skončil svoj život aj Juraj Jánošík. Popri Jánošíkovi aj Uhorčíka možno oprávnené zaradiť medzi tých, ktorí svojou zbojníckou činnosťou sledovali nie **koristnícke, ale povstalecké ciele**, čo potvrdzujú aj fakty spojené s Uhorčíkom v posledných rokoch jeho života, ako aj intervencia podžupana Pavla Lániho pri súdnom procese v jeho prospech. Preto Tomáša Uhorčíka treba zaradiť medzi významné postavy nielen z hľadiska dejín Turzovky, odkiaľ pochádzal, ale aj v širšom ponímaní.

(KONIEC)

BLAHOŽELÁME

V septembri 2007 oslaví životné jubileum člen nášho Spolku

Ing. PAVOL ŠTEFANKA
Turzovka

K narodeninám mu želáme všetko najlepšie, hlavne pevné zdravie a v ďalšom živote veľa šťastia, osobných úspechov a rodinnej pohody.

Noví členovia spolku

V auguste 2007 sa novými členmi Spolku stali

Mgr. Andrej GERNÁT, Turzovka
Ing. Mária JUNGWIRTOVÁ, Liberec, Česká republika

Novým členom boli vydané členské preukazy s číslom 0180 a 0181.

Spoločná fotografia Spolku na VČS. Foto I. Gajdičiar ml.

VYBRALI SME ZO ZÁPISNICE

V sobotu 18. augusta 2007 zasadal najvyšší orgán Spolku priateľov Turzovky – konala sa výročná členská schôdza. Jej priebeh, ako každý rok, zachytáva zápisnica, z ktorej sme pre verejnosť vybrali:

Z kontroly plnenia uznesení

...ani v tomto roku nemáme problém, veď všetka činnosť a všetky naše zábery sú pod neustálou kontrolou verejnosti, vie o nich každý člen, všetko medializujeme, nekonáme nič o čom by každý nevedel, neexistuje nič, čo by sme museli tajiť, alebo zamlčovať. Uznesení sme neprijali veľa a všetky až na tie, ktoré majú dlhodobý charakter sme splnili. Je to aj tým, že si vždy kladieme iba reálne ciele a vždy ich dokážeme naplniť...

... máme malé resty v snahe o nové kontakty o hľadanie rodákov doma i vo svete, ktorých chceme evidovať, informovať o dani v rodisku, pozývať na stretnutia. Napriek tomu, že spolok má mailovú adresu a je trvalo pripojený na internet, situácia sa nelepšuje, členská základňa nás v tomto smere nepočúva a nepomáha nám, až na malé výnimky. A pritom máme signály, že v tomto smere sme ešte nedosiahli na cieľ, že aj tu, ako vlastne všade, máme ešte rezervy...

...podarilo sa zlepšiť propagáciu činnosti Spolku navonok a spoluprácu s médiami. Domáci Turzovčania majú výhodu, že môžu sledovať Turzovskú televíziu, pre ostatných je tu jej vysielanie na internete. Vysielanie TVT za polrok videli v 51 štátoch sveta, evidujeme 56 000 zobrazení stránok, 7600 návštevníkov na stránke, až 6% divákov máme v USA, 5% v Spojenom kráľovstve Veľkej Británie, 3% v Írsku, po 2% v Poľsku a Nemecku. Vedie SR a ČR, veríme, že medzi nimi sú aj členovia Spolku...

Zo správy o činnosti

...Spolok sa čoraz viac stáva nepostrádateľnou súčasťou všetkého diania v meste tak, ako to máme vytýčené vo svojich stanovách a vo svojich plánoch do budúcnosti. Činnosť Spolku, to nie sú len hlavičky na plagátoch, kde sme uvedení ako organizátori či spoluorganizátori. Činnosť Spolku je predovšetkým v činnosti jeho členov, aj keď ju vykonávajú vo svojom mene, na inom mieste a pre iných organizátorov. Vo svojich radoch máme spisovateľov, novinárov a publicistov, hudobníkov, spevákov, umelcov, maliarov, sochárov, ľudových majstrov, športovcov, choreografov, vedúcich viacerých umeleckých zoskupení, ale aj lekárov, vedcov, právnikov či politikov, zberateľov, ale i podnikateľov, pedagógov či dôchodcov. Každý z nás predstavuje koliesko zo súkolia, ktoré je nepostrádateľné pre úspech Spolku ako celku. Úspechy Spolku sú našimi úspechmi a naše úspechy, sú úspechmi Spolku. Najmä vtedy, keď sa v súvislosti s nimi hovorí o vzťahu k rodisku, k Turzovke, ku Kysuciam...

...Správa o činnosti by nebola úplná bez gratulácie členom, ktorí včera prevzali ocenenia na slávnostnom mestskom zastupiteľstve a gratulácie všetkým členom vyznamenaným a oceneným v priebehu celého roka, nech mali akúkoľvek hodnotu a prevzali ich kdekoľvek. Blahoželáme k novým akademickým titulom, novým literárnym a umeleckým dielam, k výstavám, k úspechom na súťažiach a prehladkách, blahoželáme k športovým výkonom, k osobným i kolektívnym uznaniam...

...V týchto dňoch sme odovzdali preukaz

s poradovým číslom 180. Toto číslo však neodráža skutočný stav členstva, pretože dávnejšie sme rozhodli čísla preukazov tých, ktorí nás opustili, už neobsadzovať. Po odchode dvoch členiek a jedenástich zomrelých členov je skutočný stav členstva 167. Číslo, ktoré vzbudzuje úctu, ale zároveň aj naznačuje akú obťažnú prácu má výkonný výbor, keď má tento počet ľudí „obslužiť“. V tejto súvislosti spomeniem platenie členských príspevkov. Tento inštitút bol zavedený najmä preto, aby zaplatením príspevku mali sme potvrdenie záujmu naďalej zotrvať v tomto občianskom združení. Preto sme nestanovili jeho výšku a preto iba kontrolujeme jeho zaplatenie. Len kvôli tomu a pre nič iné pripravujeme do uznesenia z dnešnej schôdze opatrenia voči tým, ktorí si túto povinnosť nespĺňajú už 4 roky po sebe...

Hlavné úlohy Spolku

na obdobie 2007 – 2008

- realizovať dlhodobé ciele k IV. Svetovému stretnutiu Turzovčanov v roku 2010
- priebežná publicistická činnosť
- v návaznosti na publikáciu Farnosť Turzovka usporiadať konferenciu na tému „Kresťanstvo na Kysuciach v priebehu storočí“ (február 2008)
- iniciálna činnosť Spolku v budovaní kultúrneho centra regiónu
- zhromažďovať materiály pre stálu expozíciu budúceho múzea
- získať sponzora pre rekonštrukciu Pamätníka a Parku M. R. Štefánika
- usporiadať III. plenér ľudových rezbárov z beskydskej oblasti
- spolupracovať vo využívaní jestvujúcich objektov CMZ a v príprave programov a podujatí Turzovského leta 2008

VČS schválila

- predložené správy o činnosti a hospodárení Spolku a správu revíznej komisie
- hlavné úlohy Spolku na obdobie rokov 2007 – 2008

VČS uložila

- Výkonnému výboru organizačne a finančne sa podieľať na všetkých významných kultúrnych, spoločenských a športových akciách konaných v rokoch do IV. SST ako i na jeho technickom a materiálnom zabezpečení
- Výkonnému výboru rozhodnúť o pozastavení, resp. zrušení členstva v Spolku tým doterajším členom, ktorí neprejavili záujem zotrvať v tomto občianskom združení viac ako štyri roky po sebe
- V roku 2008 zostaviť vlastné súťažné družstvo a prihlásiť ho do Súťaže vo varení guláša počas TIMEX CUP-u 2008
- Finančne sa podieľať na projektoch nových umeleckých diel a prác nadregionálneho významu svojich členov v rámci vlastných možností, posúdených vo výkonnom výbore
- Na základe odporúčenia revíznej komisie ukladať Výkonnému výboru vložitiť voľne finančné prostriedky Spolku z bežného účtu na termínovaný vklad s cieľom ich lepšieho zhodnotenia.

UPOZORNENIE PRE ŠTUDENTOV

Spolok priateľov Turzovky bude aj v tomto školskom roku poskytovať **celoročné štipendium** v mesačných splátkach vo výške 1 000.- Sk. Okrem toho poskytne aj **jednorázové štipendium** v hmotnej núdzi študenta, alebo v prípadoch hodných osobitného zreteľa, do výšky 5 000.- Sk. Pod tým sa rozumie:

- reprezentácia SR v oblasti vedy, umenia a športu
- dlhodobá choroba, alebo smrť živiteľa rodiny
- živelná pohroma, ktorá postihne rodinu uchádzača.

O štipendium môže požiadať ktorýkoľvek občan SR, študujúci na vysokej škole v SR, alebo v zahraničí, na doktorandskom štúdiu, pochádzajúci z Turzovky, s trvalým pobytom v Turzovke, resp. s členským vzťahom k Spolku priateľov Turzovky.

Štipendium sa udeľuje **na základe písomnej žiadosti** žiadateľa o štipendium, žiadosť musí obsahovať:

- meno a priezvisko
- dátum narodenia, rodné číslo
- trvalé (prechodné) bydlisko
- názov vysokej školy
- študijné zameranie
- dosahované študijné výsledky (dokladovať)
- súhlas so spracovaním osobných údajov
- podpis
- termín podania žiadosti
- stručné zdôvodnenie žiadosti

Žiadosť o udelenie štipendia treba podať **do 19. septembra 2007**, žiadosť o jednorázové štúdiu **kedykoľvek v priebehu roka**. Žiadosť je potrebné poslať doporučenou zásielkou, resp. odovzdať osobne v kancelárii Spolku.

O priznaní štipendia rozhodne Výkonný výbor Spolku v termíne **do 25. septembra 2007** a o výsledku informuje všetkých uchádzačov **do konca septembra 2007**.

Štatút o udeľovaní štipendia je k nahliadnutiu v kancelárii Spolku (Konzerváreň) a v štúdiu Turzovskej televízie (Mestský úrad)

POTEŠILO NÁS

Zasadacia sieň Mestského úradu v Turzovke obohatila v týchto dňoch stála expozícia dokumentujúca históriu Turzovky. Jej súčasťou sú zväčšeniny historických dokumentov z doby založenia Turzovky. Okrem iného tu nájdete prvú písomnú zmienku o osade Predmier z roku 1580, písomnú zmienku z najstaršieho Urbára Bytčianskeho panstva z roku 1598, lokačnú listinu z roku 1602, dobové rukopisné mapy, portrét Juraja Turzu, odtlačok najstaršej obecnej pečate a ďalšie zaujímavé dokumenty.

Časť členov SPT pred sprievodom mestom počas 36. BS. Foto I. Gajdičiar ml.